

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XVII, 6

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

Junij 1970

KAKO si prostrana, dolina
šentflorjanska!

Otrok, kakor sem bil, sem te premeril, če sem šel s sklonjeno glavo in z butaro na hrbtu skozi ozko globel; zdaj te ne premerim z jasnim očesom, če stojim na hribu! Tvoje meje so se razmikale kakor spoznanje moje duše in bridkost mojega srca. Zakaj prej si mi bila svet, zdaj si mi več nego svet, si mi dom!

Vse tvoje sladkosti sem poznal, vse tvoje lepote. Ampak ljubil sem te šele, ko sem trpel zaradi tebe. Spoznal sem tvoj resnični obraz, ko sem ugledal njegovo senco.

Iz tvoje blagoslovljene zemlje rastejo tenke, visoke korenine in se oklepajo kakor slak mojih nog, mojega telesa, moje duše. Od začetka sem se jih prestrašil; zdaj jih božam, pritiskam jih k sebi. Pobegnili sem, da bi bil sam gospodar: svoja prst, svoj cvet in svoj sad; listi, ki ni bil rojen ne na drevesu, ne na grmu; kamen, ki ni bil izluščen iz skale.

Ko sem ozdravel, sem te spoznal in sem videl, kako je bilo predrzno in nespametno moje početje. Le kdor je močan onstran tebe in preko tebe, te lahko zavrne. Jaz te nisem zavrgel, ker sem slab in ker je ljubezen prevelika v mojem srcu. Tako velika, da je mati moje moči: kako bi jo zavrgel, dolino šentflorjansko? Ti studenec vseh mojih sanj in vsega mojega trpljenja – lahko te ljubim, lahko te sovražim, nikoli ne pozabim nate, tako, kakor tudi ti ne boš pozabila name!

Lahko se užaljena odvrneš od mene, lahko me ostaviš samega ob cesti, popotnika; jaz pa ležem v travo in se smejem in čakam, ker vem, da se povrneš. Zakaj jaz sem v tebi in ti si v meni.

Zaradi tebe sem trpel bridkost in nadlogo; pa sem ti pogledal v obraz in sem spoznal, da sem trpel tvojo nadlogo in tvojo bridkost. In odpustila si mi, kakor sem ti jaz odpustil.

Ivan Cankar, Zgodbe iz
doline šentflorjanske:
Pesem

Streli v duha

OBNAVLJAMO spomine na dogodke pred petindvajsetimi leti. Toliko jih je, večinoma bridkih, in ko jih z ljubeznijo ravnamo in premišljamo, ne moremo mimo tistih, ki kakor osameli kamni stoje izven tistih dogodkov, ki predstavljajo krvav klobčič v prvih tednih junija leta 1945.

Nihče ne ve točno za uro, ko se je pod streli v prvi zarji komunistične svobode zrušilo bedno in skrivljeno telo pisatelja **NARTEJA VELIKONJE**. Bili so to streli v duha, ki so zgrešili svoj cilj. Zadelo so telo, ki ga je izpila bolezen, duha se niso dotaknili. Ta je ostal in živi danes s prav isto silo kot pred petindvajsetimi leti.

Še vedno je bridko misliti, kje so bili tedaj umetniki slovenske besede, da bi dvignili svoj glas. Kje je bil tedaj veliki umetnik Oton Župančič, ki je ob svojem času objavil nekaj pesmi v Zborniku Zimske pomoči, katerega pobudnik in izdajatelj je bil Narte Velikonja kot predsednik te ustanove, in skril svoje prepričanje pod Velikonjevo načelnost? Kje je bil tedaj priljubljeni Finžgar? Kje je bil tedaj pisatelj Bevk? Župančič in Finžgar sta se že srečala z duhom kulturnega mučenca: kaj sta mu mogla reči ob svidenju?

Umetnost je posvečevanje duha z besedo. Resnična umetnost, ki se posvečevanju duha nikoli noče odreči, je tista sila, ki veže preteklost z bodočnostjo, ki dviga, kar je krivica zrušila, ki riše in začrtava pota in odpira tiste širine, v katerih je človečanstvo osnova vsakemu gibanju in vsaki dejavnosti.

Za to osnovo je padel pisatelj Narte Velikonja. Vsak umetnik je človek, ki je razpet med čas in večnost, iz večnosti za čas živi. Vsak umetnik je prerok časa, tkalec čustev in duhovnik premikov.

To je bil Narte Velikonja. Morda ne umetnik prvega reda, bil pa je simbol močne duše v šibkem telesu.

Streli pred petindvajsetimi leti so strli zadnje, duh je ostal.

Duh mrtvih umetnikov je nemara najlepša dediščina, ki jo naša emigracija še ima.

Naj bi ostala in vsaj ta vezala!

karel mauser, v buenos airesu junija 1970

Drugi vzrok je bil, da moramo čakati, ker so me bolele goriške meje. In sem rekel: Anglija ne bo s prstom mignila in sami bomo morali zasesti meje. Zato moramo čakati in se ne med seboj boriti.

V ideologiji se nisem zmotil, temveč v svoji taktiki.

Drugo, kar je bilo pri meni odločilno, je bila mistična vera – pomagati ljudem. Nisem delal napačno v duhu katoliške in humanitarne misli. Nisem gradil na zločinu, ampak proti njemu!

NARTE VELIKONJA, pred „ljudskim sodiščem“ 1945.

kulturni večeri

ki so bili

kri in kamen

DA IMA GLEDALIŠKI ODSEK Slovenske kulturne akcije na skrbi odrski del vsakoletne počastitve Praznika Junakov v Buenos Airesu, je že skoraj tradicija. Letos se je slovenska zdomska skupnost junija po vsem svetu spomnila 25-letnice bratomornega pokola s Koroške vrnjenih slovenskih vojakov nekomunistov. Za slovesno počastitev tega praznika slovenske krvi in ljubezni je gledališki odsek Kulturne akcije na povabilo Zedinjene Slovenije s sodelovanjem Slovenskega gledališča v Buenos Airesu pripravil za nedeljo 7. junija na odru Slovenske hiše uprizoritev izvirne odrske suite Nikolaja Jeločnika KRI IN KAMEN. Suita je zamišljena kot poetično-dramatični dialog za dva igralca v umišljenem svetu resnične polpreteklosti in z miselno projekcijo v prihodnost. Za osnovo ji služijo nekateri ubrani odlomki iz Franceta Papeža poetične drame GOZD

2. kulturni večer

SREČANJE S KARLOM MAUSERJEM je bil letošnji 2. kulturni večer. Izjemoma smo ga zaradi prenapolnjenega sporeda Mauserjevega obiska v Buenos Airesu morali nastaviti na delavnik: v sredo 17. junija ob osmih zvečer v gornji dvorani Slovenske hiše. Večer, ki je bil zamišljen kot literarno srečanje z najplodnejšim pisateljem Slovenske kulturne akcije, je docela uspel, tako po sporedu, kot po izredno številni navzočnosti prijateljev Kulturne akcije in Mauserjevih častilcev, ki so gornjo dvorano docela napolnili. Mauserja je zbranim predstavil predsednik dr. Tine Debeljak, ki je na kratko orisal njegovo pisateljsko pot, označil njegovo mesto v sodobni slovenski beletristiki, njegovo plodno delo pri Kulturni akciji, katere redni član je iz prvih dni njene ustanovitve, posebej pa poudaril, da je Mauser tudi velik mecen naše ustanove, saj ji je vso svojo pisateljsko žetev, kar je je v naši založbi izšlo, podaril: ne za Jerčeve galjote, ne za tri knjige trilogije Ljudje pod bičem, ne za zbirko svojih črtic in novel, ki je v tisku – ni Mauser prejel nobenega honorarja: ves pribitek prodanih knjig je poklonil Kulturni akciji. Tako ji je s svojo širokosrčno plemenitostjo pomogel tudi gmotno, ker je bila v času publikacije Ljudi pod bičem v precejšnji gospodarski stiski.

Nikolaj Jeločnik je nato prebral pretresljivo Mauserjevo baladno črtico MRTVI BATALJONI; potem pa je z Natašo Smersujevo odigral prizor iz svoje že zasnovane svoje moderne dramatisacije tretjega dela trilogije LJUDJE POD BIČEM. Prizor slika zadnje srečanje med direktorjem Blažem Bregarjem in njegovo tajnico Lidijo. Prehod iz dušne izničenosti, v katero jo zavede sodelovanje s tajno policijo, v blaznost tega morda najbolj tragičnega

– drama bo v celoti izšla v tisku v 2. številki Meddobja – pa krajši epični izrezek iz Alojza Rebule romana V SIBILINEM VETRU. Režiral je avtor Jeločnik sam in tudi igral. Soigralec je bil Frido Beznik, ki je dal suiti tudi presenetljivo dognan abstrakten scenični okvir, obogaten z odličnimi, izvirnimi svetlobnimi učinki (tehniško izvedbo je imel na skrbi Franci Willenpart). Kot spremna glasba je bila v predstavo skladno uvrščena zvočna montaža z odlomki Bachovih preludijev in Krištofa Penderetzkega Pasijona po Luku.

Za kroniko naj bo zapisano tudi, da je na letošnjem Prazniku Junakov spominsko besedo govoril pisatelj Karel Mauser, redni član Slovenske kulturne akcije, ki ga je prav za to priložnost iz ZD v Buenos Aires povabila Zedinjena Slovenija. Ta je za spominsko počastitev izdala tudi estetsko prikupen spominski list s sporedom, katerega naslovna stran je linorez naše članice akad. slikarke Bare Remec.

ženskega lika Mauserjeve trilogije, je Nataša Smersujeva odigrala z vso silo svoje dramatične moči. Vtis, ki ga je s svojo igro pustila v gledalcih, je izzval spontan in dolgotrajen aplavz.

V drugem delu večera je imel urednik naših knjižnih zbirk dr. Tine Debeljak razgovor pred publiko s pisateljem Karlom Mauserjem. Pisatelj je uvodoma razložil in orisal svoje gledanje na položaj, namen in poslanstvo slovenskega pisanja v emigraciji. Posebej je opozoril na poslanstvo slovenskega pisatelja v zdomstvu, na njegove posebne in svoje naloge. Slovenska kulturna akcija ima po njegovem prav v tem morda svojo največjo nalogo in dolžnost, da pisanje slovenskih avtorjev v emigraciji zalaga, ga publicira in daje ljudem v branje. Pisatelj v emigraciji ima svojsko odgovornost do slovenske preteklosti, zgodovine, izročil; posebej pa še do naše polpreteklosti. Na druga Debeljakova vprašanja je pojasnil nastanek in pisanje trilogije Ljudje pod bičem; nastanek povesti Kaplan Klemen, poznejšo dramatisacijo iste in pa svoje načrte za prihodnost. Iz vsega povedanega je bila očitna velika in globoka pisateljeva ljubezen do vsega slovenskega, posebej pa še ljubezn do slovenskega leposlovnega ustvarjanja.

Pisatelj je radevolje odgovarjal tudi na nekatera vprašanja iz občinstva, ki ga je zanimala tako Mauserjeva pisateljska ustvarjalnost in njegov umetniški svet, kot spet položaj in življenje slovenskih naseljencev v ZD, posebno ameriške slovenske mladine.

Na večeru je Mauser podpisoval tudi izvode svojih knjig številnim prijateljem njegove umetnosti.

Posebno prikupnost je dala večeru tudi priložnostna, prijazno pripravljena razstava vseh Mauserjevih knjig, tudi prevodov njegovih del v tuje jezike.

kulturni večeri

ki bodo

ŠIROKOSRČNOST – KREPOST ZA NAŠ ČAS

(3. kulturni večer, 4. julija 1970)

V NAŠEM starem katekizmu smo se učili, da je človekova naloga na svetu: delati dobro in varovati se zlega. Prvo: delati dobro; seveda vsakdo, ne prepuščati tega dela drugim ali ga le od njih terjati. Nato: varovati se zlega; ne preganjati zlo ali ga iztrebljati. In še: varovati se e zlega; sebe varovati, pri sebi začeti z naporom, da ne bo zla na svetu. Globoka misel za tem naukom je, da moremo zlo preprečiti ali odpraviti le z dobrim, ne moremo ga uničiti z drugim zlom.

To osnovno vodilo za življenje je vedno veljavno in še zmeraj aktualno. V tem pomenu je pravnost zmeraj ista: vedno je treba delati dobro in varovati se zlega. Vendar pa vsaka doba postavlja človeku posebne pravne naloge, ker življenje v svojem toku prinaša nove probleme, ki terjajo novih rešitev. Volja delati dobro se v vsaki dobi izraža v posebni temeljni pravni drži, v posebnem etosu, ki se nato konkretizira v raznih pravniških naravnih, kre-

postih. Te niso že izdelani načini pravičnega ravnanja. Kreposti so pravne izpopolnitve človeka; kakor on so nekaj živega, se razvijajo in prilagajajo življenju, vsakokratnemu konkretnemu življenju.

Danes smo ljudje bolj kot kdaj med seboj povezani, v rokah vseh je usoda vseh. Nikomur se ni več mogoče zapirati v svoj ozki krog, vsi moramo delati z vsemi, le skupno moremo sožitje napraviti možno in plodno, le skupno moremo ostvariti dobro, ki je naša pravna naloga. Zato so nam danes posebno potrebne tiste kreposti, ki nam pomagajo prav urejati naše sožitje. Eno med njimi imenujemo širokosrčnost. V čem je? V odprtosti za resnično in pravo, naj se najde kjer koli že, v volji izčistiti lastno resnico in okrepiti lastni prav v dotiki z resničnim in pravim, ki so jih odkrili in ostvarili drugi.

Bolj kot kdaj koli v zgodovini se moramo danes truditi, da premagamo osebno ozkost, da najdemo pot do veselstva možnega resničnega in pravega. Podobno kakor sv. Katarina iz Siene se bomo morali naučiti tudi mi moliti: „Gospod, razširi mojo dušo, razširi moje srce!“.

martín fierro en esloveno

El 26. de junio del corriente año se presentó en una reunión especial de prensa la versión eslovena del inmortal poema de José Hernández MARTÍN FIERRO, en la traducción poética del poeta y ensayista esloveno dr. Tine Debeljak. La monumental edición, fruto de más de veinte años de paciente labor, enriquece de este modo la ya notable colección de traducciones de Martín Fierro, poema del sufrimiento y gloria gauchescas vertido en los principales idiomas del orbe.

A modo de ejemplo presentamos algunas estrofas del primer canto, en original castellano y su correspondiente versión eslovena.

I
Aquí me pongo a cantar
al compás de la vigüela,
que el hombre que lo desvela
una pena extraordinaria,
como la ave solitaria
con el cantar se consuela.

Pido a los Santos del Cielo
que ayuden mi pensamiento –
les pido en este momento
que voy a contar mi historia
me refresquen la memoria
y claren mi entendimiento.

Mas ande otro criollo pasa
Martín Fierro ha de pasar –
nada lo hace recular
ni las fantasmas lo espantan –
y donde que todos cantan
yo también quiero cantar.

Cantando me he de morir,
cantando me han de enterrar,
y cantando he de llegar
al pie del Eterno Padre –
dende el vientre de mi madre
vine a este mundo a cantar.

Yo no soy cantor letrao,
mas si me pongo a cantar
no tengo cuando acabar
y me envejezco cantando –
las coplas me van brotando
como agua de manantial.

Y atiendan la relación
que hace un gaucho perseguido,
que padre y marido ha sido
empeñoso y diligente,
y sin embargo la gente
lo tiene por un bandida.

26. junija letos je bila na posebnem sestanku s časnikarji predstavljena slovenska izdaja prevoda nesmrtné pesnitve José Hernándeza MARTÍN FIERRO, ko jo je prepešnil v slovenski verz pesnik in slovenist dr. Tine Debeljak. Ta monumentalna izdaja – daljše poročilo o njej bomo še prinesli – je plod čezdvajsetletnega dela prevajalčevega in odlično bogati slovitro vrsto prevodov Martina Fierro, te epopeje gavčovski bridkosti in slave, ki je prepešljena v vse večje svetovne jezike.

Tu priobčamo nekaj kitic iz prvega speva, v španskem izvirniku in slovenski prepesnitvi, ki je vsem ljubiteljem lepe knjige že na prodaj.

I
Sèm stopam, da pred vami pel
bi ob kitari zgodbe svoja
Človek, ki v življenju gloje
dan in noč ga muka izredna,
kot samotna ptica bedna
se tolaži le, ko poje.

Prosim vse svetnike v nebu,
naj k pomoči mi stojijo,
naj mi misli v red vrstijo,
ko vam pel bom zgodbe té,
naj spomine mi svežé.
razumevanje jasniijo!

Kjer kak drug kreol poskuša,
Martín Fierro mora uspeti!
Nič ne more me zavreti
in s poti splasiti moje:
kjer že vsi in vsakdo poje,
hočem tudi jaz zapeti!

Vem, pojoč bom moral umreti
in pojoč pod zemljo iti,
o, pojoč potem stopiti
Bogu pred oči v nebesa;
materi prišel iz telesa
sèm z usodo: pesmi peti!

Nisem pevec jaz učen,
toda ko začnem zveneti,
pojem in ne neham peti,
pevajoč postajam siv:
kot studenec neusahljiv
verze bom še lil po sveti.

Čujte gavčevo povest zdaj:
gonjen bil je iz kraja v kraje,
dober oče, mož brez graje,
delaven in poln vneme,
pa ga narod brez izjeme
je prištel med – tolovaje.

slovenska prisotnost v svetu

DRAGO MARIO ŠIJANEC je doživel velik uspeh s simfoničnim koncertom v Teatro Colón v Buenos Airesu, kjer je 23. junija dirigiral buenoaireski Filharmonični orkester. Spored je obsegel „Variaciones enigmáticas“ argentinskega skladatelja Juan Carlos Zorzija; George Gershwinov klavirski koncert, ki ga je izvajal kot solist ameriški pianist Ralph Votapek; slednjič pa A. Dvoraka Simfonijo v g-duru (op. 88), kjer so se, kot je zapisala kritika, „znova izkazale mojstrske odlike tega dirigenta, ki se zna s čudovito prilagodljivostjo stopiti z orkestralno množico pred seboj“. Slovenska kulturna akcija se veseli novega uspeha svojega rednega člana Šijanec, ki na ameriškem jugu tako plodno in z visoko profesionalno kvaliteto priča o slovenski prisotnosti v svetu.

Librería de las Naciones v Buenos Airesu, naslednica znane Librería del Colegio, nasproti kolegija Buenos Aires, v starem delu mesta – ustanovljena pred več kot sto leti – je med priznanimi na argentinskem knjižnem trgu. Posreduje strokovno slovstvo in leposlovje, z domačih in tujih logov. Je hkrati tudi prvi in najmočnejši posrednik vseh publikacij odlične literarne založbe Sudamericana, knjiž-

nih in revialnih publikacij UNESCO in nekaterih drugih špansko ameriških založb. Prej zasebno trgovsko podjetje je danes knjižna in založbena zadruga, katere predsednik je Slovenec profesor KAREL RAKOVEC, sodelavec revije Meddobje in Glasa Slovenske kulturne akcije, obenem pa glavni urednik nove argentinske revije „Comunicación Audiovisual y Tecnología Educativa“, ki vzbuja veliko pozornost in laskava priznanja in jo tiska Editorial Baraga SRL.

Slovenski rojak dr. ANTON PETERLIN je ne samo najboljši slovenski, marveč tudi eden najboljših svetovnih znanstvenikov v polimerni fiziki. Diplomiral je 1930 v Ljubljani iz matematike in fizike, 1938. pa je bil doktoriran še na berlinski univerzi pri A. von Humboldtju. Zdaj je direktor Camille Dreyfus inštituta v ZD, hkrati pa tudi profesor fizike polimerizatorov na Duke univerzi v Durhamu v Sev. Karolini. Je urednik revije Macromolecular Review. Pozornost je 1943 vzbudil s knjigo „Birefringence“. Napisal je čez 200 člankov s svojega področja. V zboru svetovnih fizikov predstavlja dr. Peterlin slovenskega duha in slovensko sposobnost: tudi on, kot toliko drugih vredno priča o plodnosti slovenske prisotnosti v svetu.

I VANA PREGIJA se spominjam kot pisatelja in človeka, čigar obličje – v spominu vstane pred nami Janez Potrebuež iz povesti Plebanus Joannes (1920) – je bilo „trdo, uporno, kakor da ni v resnici in je le iz sanj. Bilo je lice, kamor se je bila vtelesila beda, jeza, bridkost devetih rodov, žalostna prošlost tolminskih sotesk, grap, črč in lazov, koševin in meja, ves dol in log zemlje in ljudi, strahov in stoterih nadlog. Izgubilo je bilo to lice vso mladostno vedrost in se ni bilo razvilo v zdravo oblost moškega obličja. Bilo je lice trpečega človeka: eno lice za sto tolminskih lic.“ Morda je v tem prvem odstavku iz Joannesa, obhodnika, tolminskega vikarja in gotovo Pregljevega najizrazitejšega „junaka“ zarisana tudi podoba pisatelja samega, če ne pa vsaj strnjena vsebina literarnega opusa Ivana Preglja – baročna snov „ljudi, strahov in stoterih nadlog“.

„Moja beseda,“ bi dejal pisatelj sam, „je zrasla iz ljudstva; prepojena je s tisto prvinsko življenjskostjo, ki se hrani v zdravem telesu trpečega ljudstva. Če je nabrekla in groteskna – mar nisem Tolminec in me ni mati učila govoriti, kakor tu govorijo?“

Bogat slog, ki vre izpod peresa včasih morda prenatlo oblikujočega pisatelja, je v njegovih najboljših stvaritvah živo krajevno in eruditivno časovno obarvan; poljudno konkreten, obenem pa ima človek občutek, da ga slap besede vleče v mistiko in metafiziko. Pregljeva proza je gotovo najbolj pristna, kadar „ustvarja“ grešnega človeka – krepek izraz za pisano revščino in bogastvo življenja. „Vsak sobotni večer je občutil vikar – (barok iz Joannesa!) – vedno zopet čustvo, ki mu ni vedel imena. Ali je bila svežost telesa, katero je bil po delopustu umil v mrzli vodi, se obril in se čisto preoblekel? Ali pa je bila nestrpna razigranost duha, ki je mislil na pridigo za prihodnji dan, veselo iskaje po sto imenih za eno resnico...“ Pregljev, dejal bi, topel slog človeka pritegne, čeprav ni vedno umetniško voden in čeprav motijo v nekaterih delih manj, v drugih bolj nagosto posejani citati iz latinščine, laščine, nemščine ter sploh drugi arhaizmi.

Ampak Pregelj se vrača vedno v svoje prvotno, ljudsko, „... čudežna beseda – izpregovorim jo, obudim celo samo v spominu, in že se mi zgodi kakor v pravljici, da sem v trenutku preko daljav in časov v daljni deželi davne sreče in sanj, v svetovih svoje mladosti...“ Tu se je začela njegova pot, ki se dviga v svoj vrh preko herojske domačijskega, romantičnega mladinstva. Pravega Preglja je treba iskati in razumeti preko zmesi realizma in naturalizma, oblečenega v idealistično haljo, predstavljenega v domačijski pozi. Pisatelj je šel preko moraliziranja in vzgojnosti v Mladosti, pri Mohorjevi in drugje, kot gre svetnik preko greha.

Dramatična razklanost med zemskim in duhovnim se razrašča pri Ivanu Preglju v razkošno, zdravo in sad rodeče drevo. Verjetno mora nekako tako rasti človek v krščanstvo. V Preglju imamo upodobljeno staro dualistično problematiko telesa in duha: duh je zmožen pristnega in zdravega življenja v družbi telesa – in tudi v družbi (v trenju) z grehom. To je Pregljev „dvojni človek“ in v tem gotovo živ človek, kot ga ni ustvaril po Cankarju nihče.

Celotno podobo Preglja, njegovo osrednjo tematiko – boj s krjavo in mesom zaradi duha – je mogoče nabrati iz dveh njegovih najboljših stvaritev: Plebanus Joannes in Tolminec. Notranji konflikt je prikazan v vikarju Janezu kot „sok veselja, moči, vere, brezkončne svobode“. Janez Potrebuež je človek prežet z ljudsko prvinsko dušo, ki zaobjema oba svetova – čutnega in duhovnega. Ko je trd in krut z mladim dekletom – zblodi se ji um – spozna, v stvarno in življenjsko nekoliko problematičnem in tipično Pregljevem trenutku, da je najmanjši med brati – Kristosovimi. Iz osnovne človeške tesnobe, iz storjenega greha, se usodnostno zavede, ut seductor et verax: „Prav na najglobljem dnu srca leži Sveto in je skrito. Nikoli, nikoli nam ne more biti tako očito, kakor bi radi. Kako je to žalostno in veselo! Žalostno, ker je vse tako človeško na svetu in vse povrhu, kakor klobuk na močniku; veselo, ker je vsaj v dnu živo, vedro, noč in dan še v tesnobi sosedstva hudičevega, žalostnega duha.“

Narte Velikonja, Pregljev mlajši tovariš iz vrst ekspresionistov, je zapisal o rojaku: „Človek bi dejal, da Pregelj z demonsko radostjo analizira zveličanje drugih, rešuje pred našimi očmi iz dvoma v resnico, iz smrtnega boja v povečanje, s pomočjo baš onih sredstev, ki so ji najbolj v spotiko.“

Pregljeva ustvarjalnost je pot, ki se previja iz doline ob Soči preko tolminskih pobočij na vrh Svete gore. Dve izraziti obdobji njegovega potovanja: mladostno romantična, borbeno doba, in druga, življenjsko polna, zdrava doba dognanega, plastično realističnega oblikovanja. V vsem Preglju pa je nekaj claudelianskega, „duhovno senzualnega“. Vendar se po pravici vsiljuje konfrontacija – Pregelj in Cankar. V obeh zasledimo isto skupno potezo, ki veže vsako besedo: kritika in upor. Bistvo Pregljevega humanizma leži prav tu – v tožbi proti vsemu, kar je contra ordinem. Ampak puntarska postava je spočeta iz notranje potrebe človeškega duha, iz nujnosti svobode. Pri njem, kot pri Cankarju, je od tod edina pot navzgor, do svobodnega duha. Čeprav je Pregelj v tej svoji moralistični dejavnosti podoben Cankarju, stojita vendar vsak na svojem bregu; Pregljev barok, posebno pa njegovo realistično, groteskno oblikovanje zgodovinske snovnosti spominja na Tavčarja iz Visoške kronike, čeprav bi morda ne bilo lahko definirati dokončno nadvrednost enega ali drugega.

„Pod božjo mislijo smo,“ govori Tolminec; „človek se ne naveliča, vedno znova doživlja, raste v stvari, gleda globlje...“ Preglja ni mogoče doživljati samo kot literata in ljudskega pisatelja, ampak tudi kot človeka in predvsem krščanskega človeka. Življenje slovenskega kmeta iz preteklosti nam odkriva občutenost; njegova moč je v baladnih motivih, kajti v njih se lahko dvigne nad stvarnost in vsakdanost, a ostane še kljub temu realist. Balada in apokalipsa ga vodita preko naše zgodovine v mistični zavesti časa – „čudna zoprna muha je prišla po cestah nekod od Gorice ali Kobarida. Kjer je pičila, je zateklo in se je hotelo gnojiti. V udih je trgalo, težko je ležalo na možganih... pod mrak so šle zvezde, kakor dež, čudni glasovi so se oglašali opolnoči. Oživila je groza vedomcev in kresnikov, ki se tepó na križpotjih, in premrlor, ki bljujejo otroško kri v pepel... mlinarji so mleli brez otrobi a moka je bila trda kakor pesek in je zaudarjala zoprn po čreslovini in vlagi. Nekje v Baški dolini so se bili sosedi sprli in eden je zažgal. Nekje drugod so nekoga zaklali, še drugod je nezakonska mati udušila svoje dete... Glasovi človeški so zveneli od blizu kakor jok. Od daleč se ti je zdelo, da moški ne govorijo, da lajajo jezni drug na drugega. Včasih se je pa zdelo, da je objela ves kraj strahotna tišina in da bo zdaj zdaj vstalo znamenje in bo nekdo zaječal, zaklical od Kobarida do Idrije: Umrite! Konec sveta se je približal!“

Opisi človeške bede in trpljenja so – metafizični zapisi. Pregelj ima vedno nekaj globljega (ali višjega) povedati. V plastični nazornosti odkriva zgodovinsko idiliko, a misel se vrti okoli elementarne človečnosti. Vidmar o njem leta 1928: „Moralna okupiranost ali nesvobodnost postavlja Preglju mejo, da ne more do elementarnega ustvarjanja. Navzlic temu pa ga jasnost in smisel za dognano obliko delata dobrega pisatelja; med našimi sedanjimi pripovedniki mu gre prvo mesto. Pri vsej moralni primitivnosti (!) so njegovi značaji večinoma intenzivno živi... Močan je Pregelj v razpoloženjih, ima oster čut za naravo in je med našimi pisatelji doslej menda edini, ki zna ustvariti v zgodovinski povesti zgodovinsko ozračje...“

Pred desetimi leti je Ivan Pregelj končal svoj življenjski opus – literarnega je že mnogo prej. Bil je močan, da je zdržal toliko pot, kajti njegovo delo je pot, ki se vleče, ponekod ozka, drugje prečudno zavita, včasih celo utrujajoča, preko tolminskih krajev na Sveto goro slovenske moderne književnosti. V svojem krepkem, baročnem izrazu bi ekspresionist dejal: „Kaj sem doživel, kaj videl! Santa Vergine!... Pa sem prišel! Vsak ne bi bil, amorosa mia! Sam ne vem, kako in kdaj, dolga je bila pot, dolga in nič drugega kakor cesta, ravnina, hiše in prah, polvere e gente, pa vpitje in žeja in sonce.“

nimam groba

BARA REMEC: NARTE ZMAGOVALEC (pero, 1946)

Nimam groba –

že leto dni ga išče mojih srčna tesnoba
za plotovi, v gramoznicah, na jasi ob drevesu,
ki z vejo je seglo po mojem hromem telesu,
da dvigne ga od zemlje, puhteče v krvi,
visoko pod zvezde na bratovi vrvi...
In ko sem zazibal se v najvišji minuti,
sem vjel se na veter angelskih peruti
in pal sem velik, čudežno velik in do konca zravnal
Bógu v dlan.

Zaprli oči sem, da sem uzrl skoz rožnate prste
Marijo in Patrona in vse angelske vrste,
mučence s palmami in meči in pladnji,
svetce, ki delili so kruh roki gladni,
očete, z vso družino slavošpeve pojoče,
pisarje, z zlatimi peresi pišoče,
uprte vame, v moj zaripli obraz,
vabeč me: pridi, ki spadaš med nas!

In odprla se dlan je in moje oko – in v svetcev koral
kleče sem zavriskal: Živel Kristus Kralj!

Na mrtvo vejo pa je sedel vran.

Še zdaj kraka kričavo.

Moj grob čaka neznankje na križ in slavo.

Jeremija Kalin, 1946

(Pesem je iz dni, ko se je govorilo, da je pisatelj
Narte Velikonja končal na vešalih.)

za dobre, vredne in potrebne ljudi...

KAJTI jaz sem se Mu postavil v službo za dobre, vredne in potrebne ljudi. Naj pove, kaj hoče, in naj pazi On, da ne bo nič zoper Njega. Kaj vem jaz, čigar pamet ni vedela, koliko je 100 - 27, kar je resnična zgodba, dasi sem bil prvi matematik pri maturi. Kaj vem jaz, kaj je prav v Njegovi službi za dobre, vredne in potrebne ljudi, jaz, ki me je pamet marsikdaj slepila, ko sem postavil svoje moči v neko službo, zaupajoč v lastno moč. Če me je nekaj pahnilo nekam, ne da bi bil prosil, potem sem v tem spoznal božji namig – čemu bi rekli namig usode ter pri tem mislili, da smo zinili človeka vredno misel, ker je le bolj pametno, da nekaj pripisuješ pametnemu bitju, kakor pa golemu slučaj! Tudi tega strahu sem ozdravljen, da ne bi upal stati za slavo pametnega bitja. Zahvaljen bodi Bog za to veliko milost, da mi je dal spoznanje; prosim ga samo, naj mi da še moč, da bom mogel povsod in uspešno to spoznanje povedati, potem pa naj On določi čas, koliko časa želi, da to širim. Naj ne zgorim na grmadi kot Njegov nasprotnik; nimam pa nič proti, če zgorim na grmadi v Njegovi službi. Toda tega nisem vreden, zato si s tem ne belim glave, četudi bi imel čas. Toda v Njegovi službi, ki dela pri tem čudeže dobrotelnosti, mi časa ne preostaja. Nimam časa, da bi jaz, ki sem se moral že na stara leta učiti hoditi, jesti, piti, govoriti, pisati kakor otrok ter mi zdaj te stvari niso tuje, razmišljal, kaj hoče z menoj! Zbral je okoli mene delavce, boljše med boljšimi, ter jih še pošilja, ko je potreba, ne da bi jaz pomislil nanje. Zato me straši, da bi kaj ukrenil po svoje, kajti če niti med apostoli ni bilo vse v redu; če veš, da vragu nič dobrega ni po volji; če potem veš, da ima vsaka dobra umetnina dejanje in protidejanje; če veš, da ne moreš s svojo šibko pametjo vsega pregledati – potem te je in te mora biti strah, da te bo speljala nečimrnost ali pa samoljubna ponižnost, ki je lahko najhujša nečimrnost. Hudiček napuh je najbolj nevaren v puščavniški halji ali v redovniškem habitu, hudiček napuh, ki skromni in ponižni, neznanj karmeličanki pošepetne: „Zahvaljen bodi Bog, da nisem taka, kakor tista tamle!“ Zdaj razumem Jegliča, ki je prepasal bodičasti pas, ko so ga povabili na to ali ono slavnost ter ga tam častili, zdaj razumem njegovega zvestega strežaja Jožeta, ki edini je smel prati njegovo obleko, ko je vzdihnil: „Prišli so ga vabit. Oh, ko bi vedeli, kar vem jaz, bi ga nikoli ne bi!“ In dokaz, da Bog res človeka toliko časa drži, dokler ga potrebuje, je Jeglič sam. Šestinosemdesetletni starček obljubi, da bo prišel v Celje. Meni je potožil, da ne ve, ali je prav storil, ker je obljubil – torej vragec

ni dal starčku miru – in vesel je bil, ko sem pritrdil, da mislim, da je prav naredil. Potem je vzel slovo od svojih planin, od brezjanske Matere božje, od svojih duhovnikov, ko se je poslovil od svojega najstarejšega duhovnika, prijatelja Lavtižarja, govoril v Celju svoj najboljši – starček šestinosemdesetih let – preroški govor, padel potem, ko se je pripravljaj za jutranjo mašo, padel na Marijin dan in prvi petek. In naj kdo še reče, da ni nekoga nad nami, ki vse prav vodi in urejuje!

Glejte samo današnje dogodke z mističnimi očmi, pa boste imeli čuda božje pravičnosti in previdnosti. Le nikar preveč skrbeti! Jeglič je moji ženi rekel, ko so že vsi rekli, da ne bo nič z menoj in je sam mislil, da po človeški pameti ni več upanja: „Ne misli naprej! Kvečjemu štirinajst dni!“ Le nikar nikar nič se bati in skrbeti! Če je morje razburkano, vodi ladjo najboljši častnik, ponavadi kapitan. Enako sta na ladji bojazljivec in pogumnik. Eden se boji in trepetja, drugi pa zaupa v kapitana in ladjo. Naj groze valovi ladji, da jo potope: bojazljivec ne bo našel niti svoje žene, bo širil zmedo in preplah in godrnjal nad brezskrbnostjo kapitana; pogumecek bo pomagal pri reševalnih pripravah, toda ne bo zgubil zaupanja v kapitana. Zmeraj sem se smejal cvičkarjem, ko so politizirali in po svoje predstavljali, nastavljali in odstavljali ministre: „Oh, kako sem nevoljen: če že ne marajo nikogar za ministra, vsaj vprašali nas bi lahko, koga!“ „Ti si neumen!“ je bil odgovor, „tega vendar ne bodo storili!“ „Ne? Zakaj si pa potem belite glave s to storijo?“ Ne praskaj se, kjer te ne srbi! Torej tudi ne boj se, če veš, da ladjo vodi več krmar. On že ve, torej ne boj se. On je postavil svoje ljudi, ki jih bo toliko podpiral, kolikor je to Njegova volja. Torej pustimo odvišno skrb njemu, izpolnimo pa to, za kar nas je postavil. Tudi neumni samostanski brat, ki je trpal po mestu za osličem, je izpolnjeval Njegovo voljo in ne prišel k bližemu (? – op. ur.). Mi imamo pa toliko slabosti in pogrškov, da prosimo: „Pusti nas v nebesa vsaj za vrata, saj smo tudi v življenju prišli v cerkev samo do kropilnega kamna!“

(Te misli je pokojni Narte Velikonja hrom zapisal dve leti pred usmrtnitvijo, ko je bil brez lastnega hotenja postavljen za predsednika dobrotelne Zimske pomoči. Na orumenelih, skromnih lističih so se nam ohranile – za naš čas v pričevanje.)

JANUARJA letos so v Italiji, Nemčiji in na Japonskem, treh poglavitnih napadalnih državah druge svetovne vojne, začeli s kazanjem do sedaj najdražjega jugoslovanskega filma „Bitka na Neretvi“. Film je bil izdelan v jugoslovansko-nemško-italijanski koprodukciji. Zanj so finančniki iz bivših okupatorskih dežel dali 90 odstotkov vseh sredstev. Seveda so zaradi tega lahko tudi vplivali na vsebinsko usmerjenost filma.

Značilno je, da so tako partizanski junaki kotn acistični zavojevalci prežeti z osnovno človečnostjo, ne čisto beli, a tudi ne povsem črni nasprotniki v boju, plemeniti v spopadu in velikodušni v zmagi ali porazu. Ni več herojev na pravi (tj. komunistični) strani, a tudi ne več „fašističnih zverí“ na krivi strani. Saj so se vsi borili za ideale: samo zmagali so pač močnejši in malce bolj pravi...

Edini neljudje v filmu, nevredni kakršnega koli človeškega, zgodovinskega, idejnega ali političnega razumevanja, kaj šele opravičenja in odpuščenja, kakršnega so deležni Nemci in Italijani, so Titovi domači nasprotniki, srbski četniki

in drugi. Za te ni ne objektivnosti in ne milosti. So izdajalci, krvoloki, živalsko nemoralna bitja.

Spričo vsega tega je „Bitka na Neretvi“ hote ali ne hote postala rehabilitacija okupatorjev Jugoslavije. Tako film očitno razume kritika v Nemčiji in Italiji. Rimski desničarsko usmerjeni list *Il Messaggero* pravi: „Plemenitost režiserja Bulajića do sovražnikov je simbol zgodovinske presoje in posledica umetniške dozorelosti.“ Zahodnonemški dnevnik *Abendpost* pa dodaja s svoje strani: „Film se ogne črnoglednemu prikazovanju značajev ter rajši podaja njihove plemenite odtenke.“

Vse prav! Toda da so vsi sovražniki jugoslovanskih narodov imeli plemenite odtenke, le nasprotniki partizanov med domačim ljudstvom ne, ni to mar nov dokaz, da ima jugoslovanski komunizem človeški obraz za vsakega tujca, le za pripadnike lastnih narodov ne, če so med revolucijo stali na drugem bregu?! Očividno sedanjim vodnikom v Jugoslaviji še vedno ni za narodno spravo. Pa bi bil po 25 letih zmage nad okupatorjem že čas tudi za to.

(Katoliški glas, Gorica-Trst, 9. aprila 1970)

knjige knjige knjige

**JOSE HERNANDEZA MARTIN FIERRO
V DEBELJAKOVI PREPESNITVI**

DOGODEK za slovenski knjižni trg na tujem je prav gotovo izid monumentalne luksuzne izdaje slovenske prepesnitve slovite argentinske pesnitve José Hernándeza Martín Fierro, delo pesnika Tineta Debeljaka. Knjiga je izšla ob 25-letnici slovenskega političnega in idejnega zdomstva. Je, kot so povedali prireditelji te izdaje, poklon Argentini za gostoljubje in nov dom tisočim svobode in miru iščočim Slovincem; spomin devetdesetletnice prvega načrtnega naseljevanja Slovencev v Argentini, obenem pa tudi slovenski kulturni donesek k stoletnici prve objave Hernándezove pesnitve. Vodstvo izdaje je imela Danica Kanale Petričkova. Knjigo je na kiparski način s plastičnimi reliefi ilustriral redni član Slovenske kulturne akcije kipar France Ahčin, z risbami folklornih predmetov pa arhitekt Jure Vomberger.

• V založbi Mladike v Trstu je izšla odlična pesniška zbirka Alberta Miklavca PROŠNJA ZA JUTRI. Lično knjigo je z izvirnimi jedkanicami opremil slikar Marjan Kravos. O zbirki bomo še poročali: Mladika nam jo je poslala v oceno.

• Za konec lanskega leta je v Ljubljani izšla druga številka filozofske revije *Acta neophilologica*, ki jo izdaja filozofska fakulteta. Revija ima namen seznanjati znanstvene delavce drugod po svetu z raziskavami naših univerzitetnih strokovnjakov in sodelavcev na področju zahodnoevropskih književnosti. Zato je revija pisana v tujih jezikih. Urednik je Janez Stanonik. Prvo, najboljše študijo v novi zvezek je prispeval Mirko Jurak o razvoju in pomenu Grou Theatra za sodobno angleško gledališče. Sodelujejo še Meta Grosman, Kajetan Guntar (Kolomonov zegen), Breda Požar (O slov, narodnih pesmih v nemškem prevodu Anastazija Grūna).

• Jezikoslovna revija *Linguistica*, ki jo izdajajo jezikoslovni oddelki na filozofski fakulteti v Ljubljani, je začela IX. letnik. Najtehtnejša je tokrat razprava

dr. Milana Grošlja o uporabi preteklih časov v Brižinskih spomenikih.

• Slodnjakovo Slovensko slovstvo, ki je 1968 izšlo pri Mladinski knjigi v Ljubljani, bo v dopolnjeni obliki izšlo v srbohrvaščini v Beogradu v okviru izdaj za visoke šole. Prevod bo oskrbel dr. Milan Rakovec.

• Posebna antologija moderne slovenske proze in lirike bo letos izšla v madžarščini.

• V Tokiu je v japonščini izšel prevod otroške povesti Franceta Bevka „Grivarjevi otroci“.

• V Murski Soboti sta izšli dve znanstveni knjigi: dr. Julija Titla „Murska republika 1919“, in dr. Valeka Šiftarja „Cigani“.

• V Franciji je najprej v omejeni, numerirani zasebni izdaji, takoj nato pa za širše občinstvo razširjeni izšel „Le manifeste radical“ čigar avtor je J. J. Servan-Schreiber, ki je za svoj roman „Le Défi américain“ 1967. prejel Goncourtovo nagrado. „Le manifeste radical“ so brž po izidu prevedli v svetovne jezike. Spis je pobudil velike polemike. Za veliki svet je na prodaj v knjigarnah z naslovom „Ciel et terre“. Izšel je pri založbi Denoël. Kritika ga stavlja med utopična dela, pisano v slogu Thomasa Moreove „Utopije“. Servan-Schreiber nakazuje v spisu pot, po kateri naj gre človeštvo, če si hoče zgraditi boljši in lepši svet: sleherne mu sloju odmeri svojsko nalogo, tako podjetniku, kmetu, obrtniku, pa tudi „radikalom“, katerim odmeri politične posle. V spisu se avtor odločno postavi proti anarhističnim avantgardnim gibanjem, kot sta Tel Quel in Change.

• Veliko pozornost v Franciji in po Evropi budi roman „Creezy“, čigar avtor je Felicien Marceau, ki je zanj lani dobil Goncourtovo nagrado. Roman je v ponovni nakladi izšel pri Gallimardu.

• Med modernimi švedskimi pisatelji se uveljavlja Lars Gyllensten, ki je po poklicu profesor na medicinski fakulteti v Stockolmu. Njegov najnovejši roman „Infantilia“ je bil takoj po izidu

preveden v šest svetovnih jezikov. V romanu predstavi Gyllensten v podobi uradnika Karla Axela enega od tisočev sodobnih anti-junakov, ki se sicer upre brezmiselni vsakdanjosti, ki jo žive on in tisoči njemu enakih, a v odporu obnemore, ker ga okolje in obstoječi red prisilijo, da se vrne v uzakonjeno, mrzlo, obstoječe življenje, ki ga ne moreš spreminiti...

• Pri založbi Chatto & Windus v Angliji sta izšli dve knjigi del Aldousa Huxleya (1894-1963), „Letters of Aldous Huxley“ in „Collected Poems“. Huxleyeva pesniška zbirka dokazuje, kako poetična tvornost velikega angleškega misleca ni bila skozi pol stoletja nekaj slučajnega in postranskega, marveč živa nujnost, da je v nji Huxley lahko povedal to, česar v romanu in v eseju ni mogel.

• Med najboljša dela sodobnega španskega pripovedništva štejejo roman „La misión“, čigar avtor je pisatelj Blanco Amor. Pred tremi leti je za roman prejel Mestno literarno nagrado. Pri založbi Planeta v Barceloni je izšla zdaj že tretja izdaja te knjige.

• Svojo najnovejšo dramo je italijanski sodobni pripovednik Alberto Moravia naslovlil „La vita è gioco“. Krst je drama doživela letos v Rimu v uprizoritvi gledališke skupine Porcospino No. 2.

• Mondadori je izdal roman „Le stelle fredde“, ki ga je napisal sodobni italijanski pisatelj Guido Piovene. O romanu je pisatelj sam zatrdil, da je povest, kjer čez vse drugo gospoduje domišljija. Junaki, ki v romanu nastopajo, so mrtvaki in prikazni: med temi celo Dostojevski, ki se razočaran vrača iz onstranstva... Zanimiva je Pioveneva oznaka sodobne književnosti: „Trenutno vidim povsod samo golo ponavljanje; morda zelo visokoumno, a slednjič le ponavljanje. Naša kultura se je le preveč zapolitizirala, pa še to prav konvencionalno, enostransko... K vsemu pa se mi tudi zdi, da smo že do neznosne naveličanosti izrabili že prav omledni motiv: za vse in povsod in vsega dolžiti – tehnologijo.“

okno v svet

ANTON SLODNJAK O

IVANU PREGLU

Za desetletnico smrti pisatelja Ivana Preglja je bila v Novi Gorici svečana proslava, posvečena spominu za Cankarjem najboljšega slovenskega pripovednika. O pisatelju in o pomenu njegovega dela je govoril univ. prof. slovstveni zgodovinar dr. Anton Slodnjak. Ob ugotovitvi, kako je v Preglju čutiti živo silo življenjske neposrednosti in idejne premočnosti, v vseh delih „tega skromnega srednješolskega profesorja“, kot ga je imenoval, je dr. Slodnjak vprašal: „Jaz bi ob tem postavil zelo delikatno vprašanje: kje pa imamo danes srednješolskega profesorja, ki bi s tolikim pogledom iskal v bistvo časa, v probleme svojega naroda?“ Menimo, da bi bil odgovor prav zanimiv...

Ob sklepu je Slodnjak zaželel, da bi tudi slovenska mladina segla po tem našem velikem pisatelju. Videla bi, da njeni predniki in učitelji le niso bili tako zastareli in neobjektivni, ampak da so znali gledati tudi zelo globoko v življenje in v njegove probleme. V tem so znali biti nekateri pravi duhovni velikani. Pregelj pred vsemi!

- V Piranu je bilo maja III. mednarodno srečanje pisateljev, ki sta ga pripravila Društvo slovenskih pisateljev in PEN klub. Sestanka se je udeležilo čez 40 domačih in inozemskih pisateljev. Navzoč je bil tudi predsednik svetovnega PEN kluba, francoski pesnik Pierre Emmanuel.

- Sredi marca so v Ljubljani v arhivskih uršulinskega samostana odprli novo razstavišče Narodnega muzeja. Prva razstava na novem, monumentalnem razstavnem prostoru je bila Antični bron, ki so jo pripravili s sodelovanjem 30 različnih muzejev v Jugoslaviji. Razstava je bila doslej najbolj kvalitetni pregled tega bogatega gradiva, ki je bilo najdeno na področju Jugoslavije. Razstavljeni predmeti segajo v čas 7. in 6. stoletja pr. Kr. Narodni muzej v Ljubljani pa je, tako poudarjajo kritiki, z novim razstaviščem pridobil možnost za gostovanje svetovnih mednarodnih zgodovinskih razstav.

- Peta letošnja premiera v ljubljanski Drami je bila konec februarja ponovna uprizoritev Slavka Gruma groteskne drame „Dogodek v mestu Gogi“. Tokrat je dal temu vrhunskemu delu slovenske dramatike svojski režijski prikaz in zasnovo režiser Mile Korun.

- Mestno gledališče ljubljansko je v krstni predstavi uprizorilo novo dramo Igorja Torkarja „Zlata mladina“. Osnovni motiv drame je samomorilna epidemija med sodobno slovensko mladino.

- Slovensko ljudsko gledališče v Celju je najavilo svoj dvoletni repertoar, za sezono 1970-71 in 1971-72. Iz slovenske dramatike in literature bodo uprizori-

li Linhartovo Županovo Micko, Župančičevo Veroniko Deseniško, Lojza Kraigherja Umetnikovo trilogijo in Ignacija Kamenika Galebe. Iz svetovne dramatike pa so na sporedu Büchnerjeva komedija Leonce in Lena, Shakespearov Koriolan, Calderónovo Življenje je sen, Goldonijev Sluga dveh gospodov, Sheridanova Šola za obrekovanje, Strindbergova Gospodična Julija, A. Čehova Striček Vanja, Schnitzlerjevo Rajanje, Friedlov in Polgarjev Goethe, Paul Claudelova Zamenjava, T. S. Eliotov Umor v katedrali, Weisenbornova Balada o Eulenspieglu in Renčev Črni ljubimec. Za otroke pa namerjajo pripraviti Rošev Sekire v odrski priredbi Janeza Žmavca.

- Kot šesta premiera je bila v Mestnem gledališču ljubljanskem predstava Georga Axelroda komedije „Zbogom, Charlie“.

- Ljubljanska Opera je letos gostovala v Teatro Verdi v Trstu s Čajkovskega opero „Pikova dama“. Tržaška kritika je posebej pohvalila dirigenta Bogo Leskovića, scenografa Deniča, režiserja Sabliča, soliste in Neubauerjevo koreografijo. Za izmenbo bo ansambel Teatro Verdi gostoval na letošnjem poletnem Ljubljanskem festivalu v Križankah.

- V mariborski drami so uprizorili Shakespearov „Vihar“, v režiji Branka Gombača. Ta drama je bila doslej uprizorjena med Slovenci le 1930. v ljubljanski Drami in 1965. v Celju. Mariborska uprizoritev je bila svojska v tem, da je Shakespearjevo dramo aplicirala na našo dobo in razmere.

- V Rimu je bila svetovna premiera opere „Idiot“, ki jo je po istoimenskem Dostojevskega romanu komponiral Luciano Chailly. Kritika je opero zelo ugodno ocenila.

- Poleg eksperimentalne igre Dušana Jovanovića „Znamke, nakar še Emilija“, igrajo v ljubljanski Mali drami, vedno pri polni hiši tudi igre „Arhitekt in asirski cesar“.

- Narodna galerija v Ljubljani pripravlja letos dve pomembni razstavi. Iz Beograda bodo galeriji posredovali razstavo čeških impresionistov. S posebno razstavo pa bodo predstavili tudi avstrijsko slikarstvo 19. stoletja. V načrtu so imeli tudi razstavo slovenske gotske plastike, pa je morala zaradi pomanjkanja denarja v arhiv...

- Z navdušenjem je ljubljanska glasbena kritika pozdravila gostovanje slovenske mladinskega glasbenega ansambla Ons Dorado iz Belgije. Sestavlja ga čez 100 mladih pevcev, instrumentalistov in plesalcev, dečkov v starosti od 10 do 18 let. Glasbeno poustvarjanje skupine izhaja iz Orffovega instrumentalnega in njemu ustrezajočega tipa glasbene literature.

- Letošnja Jakopičeva nagrada je bila podeljena akademskemu slikarju Gabrijelu Stupici. Žirija je svojo odločitev utemeljila z zatrditvijo, da predstav-

lja dosedANJI slikarjev opus enega največjih dosežkov slovenske likovne umetnosti in se vidno uvršča v svetovno likovno ustvarjanje, pa da stoji Stupica sredi likovne problematike sodobnega sveta in je njegov smeli ustvarjalni zamah obrnjen v prihodnost. Jakopičeva nagrada je največje likovno priznanje v Sloveniji.

- Ljubljanska Opera je kot zadnjo letošnjo premiero uprizorila Wolf-Ferrarijevo opero „Prebrisana vdova“ (libreto je po Goldoniju). Dirigiral je C. Cvetko, režiral pa H. Leskovšek. Naslovno vlogo je pela Zlata Ognjanovičeva.

- V Piranu se vneto pripravljajo na proslavo 200-letnice rojstva piranskega rojaka slovitega skladatelja Giuseppe Tartini, čigar prispevek na področju instrumentalne, posebej violinske glasbe, se uvršča v sam vrh glasbenega ustvarjanja 18. stoletja, med barokom in klasko. Do zdaj so že odprli razstavo Tartinijevih dokumentov in rokopisov v piranski galeriji.

- Umrl je zaslužni slovenski gledališčnik režiser, dramaturg, igralec, scenograf arh. Bojan Stupica. Po vojni je po največje deloval v Beogradu.

- Čeprav ga je pismeno naprosil direktor ljubljanske Drame Taras Kermavner, naj spet stopi na odrske deske, je igralec Stane Sever odgovoril, da se ne bo več vključil v gledališče...

- V Oberammergau na Bavarskem so se junija meseca spet začele slovite pasijonske igre, ki se ponove vsakih deset let, po starodavni zaobljubi iz leta 1633. Za ogled letošnjih predstav se poteguje 1.600.00 gledalcev; a uprava iger je lahko razprodala le nekaj čez pol milijona vstopnic. Vse druge so morali zaradi pomanjkanja časa odkloniti. Letos predstavlja Jezusa dr. Helmut Fischer, odvetnik iz Garmisch-Partenkirchena; v igri mora izgovoriti 7600 besed, petkrat na teden mora ob vsakem vremenu in vsaki temperaturi igrati sedem ur in vsakič mora vzdržati 27 minut na križu... Druga glavna vloga je Marija, ki jo bo letos igrala 21-letna strokovna učiteljica Beatrix Lang, športnica, hči igralca Langa, ki je igral Kristusa leta 1930: pri njem je iskal pobude za svoj „I.N.R.I.“ in pozneje „V času obiskanja“ tudi pokojni slovenski dramaturg in igralec Edvard Gregorin. Letos bodo v Oberammergau prvič igrali po novem, koncilski smernice upoštevajočem besedilu, po katerem so Judje zdaj prikazani v drugačni, lepši luči.

- Osjek je priredil I. mednarodni operni festival, ki se je začel junija, imenovan Annale. Pokrenila ga je osješka opera. Festival je posvečen glasbeno dramskim delom, operam in baletom, pisanim za manjše sestave komornega značaja. Sodelujejo poleg jugoslovanskih tudi operni ansamblji iz Češke, Italije, Avstrije, Francije, Anglije in Nemčije.

3. kulturni večer

sobota 4. julija 1970 ob osmih
gornja dvorana slovenske hiše
filozofski odsek

dr. vinko brumen

širokosrčnost -
krepost za naš čas
po predavanju bo razgovor s poslušalci

naročite knjige slovenske kulturne akcije za leto 1970

Karel Mauser, S KOZOLCA (novele)

Lojze Ilija, HUDA PRAVDA (povest)

Vladimir Kos, LJUBEZEN IN SMRT (pesmi z Japonske)

4 zvezki revije MEDDOBJE, vsak po 80 strani z umetniško prilogo

12 števil list GLAS Slovenske kulturne akcije

**vse to za 52 (60 pesov - dve knjigi v platnu)
v inozemstvu pa za 18 (20) dolarjev**

Naročajte osebno ali pismeno v pisarni SKA v Buenos Airesu, pa pri vseh naših poverjenikih v Argentini in po svetu.

• Aprila je bila v Ljubljani v Moderni galeriji razstava francoske naivne umetnosti, ki jo je pripravil Anatole Jekovsky.

• Ljudsko gledališče v Celju je z uspehom igralo Ibsenovo dramo „Sovražnik ljudstva“. Režiral je Franci Križaj.

• V ljubljanski Drami so uprizorili S. O'Caseya tragedijo „Junona in pav“, v režiji Žarka Petana.

• V Galeriji Srbske akademije znanosti in umetnosti v Beogradu so priredili dokumentarno razstavo z naslovom „Karadžordže v dramskih delih in gledališču“. Razstava je izkazala, da je o Karadžordžu napisanih do zdaj kar 23 dramskih del doma in na tujem. Med slovenskimi dramatikami je dramo o tem srbskem knezu napisal Ivan Mrak.

• V Primorskem dramskem gledališču v Novi Gorici je bila krstna predstava drame Vitomila Zupana „Črvi“.

• Novost v ljubljanski Operi bo v prihodnji sezoni, katere načrt je postavljen za dve leti, uvedba eksperimentalnega odra. Vsako sezono naj bi prišlo na vrsto kako delo iz prelomne dobe naše in tuje avantgardne ustvarjalnosti; zvečine pa naj bi eksperimentalni oder segal po delih z najnovejšimi glasbenimi in uprizoritvenimi prijemi.

• Velik uspeh je s svojim gostovanjem v Münchnu in pozneje v Vidmu v Furlaniji žel Slovenski oktet.

• V Slovenskem gledališču v Trstu je bila maja premiera groteske „Totovi“, ki jo je napisal madžarski pisatelj I. Örkény. Režiral je A. Rustja.

POPRAVITE:

V majski številki Glasa 1970 so se v članek Slovar slovenskega knjižnega jezika vrinile naslednje napake: namesto blatva je prav blitva; ne sestavljalci, ampak seslavljalci; ne čistiti, ampak čistiti; ne izgovorjava, ampak izgovarjava.

• V Pulju bo od 26. julija do 2. avgusta 17. festival jugoslovanskega filma.

• V Sofiji je umrl najvidnejši bolgarski književni kritik in literarni raziskovalec Georgi Konstantinov. Objavil je čez 30 samostojnih kritičnih del. Posebej zaslužen je za pravilno osvetlitev velikih bolgarskih pisateljev in pesnikov kot so Vazov, Karavelov, Zahari Stojanov in Rakovski.

• V Mali galeriji v Ljubljani je maja razstavljal svoja najnovejša olja slikar Miha Maleš. Kritiki Janez Mesesnel je ugotovil, da je Maleš s to razstavo segel k svojim začetkom iskrenega ekspresionizma.

• V Bonnu se je začel Beethovnov festival, ki poteka v znamenju 200-letnice rojstva tega glasbenega genija. Festival je uvedel pianist Wilhelm Kempff z izvajanjem najbolj znanih Beethovnovih sonat, ki so nastale med leti 1804 in 1822.

• Mariborska Drama je kot eno zadnjih predstav letošnje sezone uprizorila Dostojevskega „Sreča v nesreči ali Naš dobrotnik Foma Fomič“, ki jo je po romanu „Stepaničkov in njegovi prebivalci“ zo oder napisal Dušan Pirjavec. Predstava je bila v okviru počastitev gledališkega jubileja igralke Elvire Kraljeve. Režiral je Karel Pokorny. Kritika je neugodna do dramatičacije, uprizoritev pa pohvali.

• V Celju je razstavljal v Likovnem salonu svoje grafike tržaški slikar in likovnik Lojze Spacal.

• Od 8. do 15. maja letos je bil v Ohridu XIV. teden jugoslovanske radijske igre.

• Madžarska bo septembra s posebnim Muzikalnim tednom počastila spomin skladatelja Bela Bartóka ob 25-letnici njegove smrti. Ob tej priložnosti bodo na ploščah izdali skoraj celoten skladateljev glasbeni opus.

• Novo nemško gledališče v Düsseldorfu, ki je nedavno z uspehom krstilo Ionescovo dramo „Jeux de massacre“, je

te dni uprizorilo dramatizacijo Heinrich Böllovega romana „Ansichten eines Clowns“. Dramski prikaz nosi naslov „Der Clown“. Maria in Alfred Radok, ki sta roman dramatizirala, sta vsako dejanje razdelila v tri prostorske dele; a središče vsega je cirkuška arena, kjer je glavni igralec klovn ob spremljavi dveh mimov in manjšega orkestra. Režiser je za predstavo segel po izrezkih iz filmov in posnetkov na magnetofonski trak. „S temi elementi so režiser in igralci dosegli nekaj, kar je v gledališču prav težko: spremeniti beletristično stvaritev v gledališko predstavo, ki je zares bogata in presentljivo prepričljiva“, je zapisal kritik Kurt Lothar Tank.

darovi

Anton Podlogar, Argentina, 200 pesov

Ema Blejec Kesler, Argentina, 440 pesov

jubilejni dar

N. N., Argentina, 25.000 pe-
Jože Ferkulj, ZD, 20 dolarjev

sov
Ana Čulik, Argentina, 3500 pesov

Andrejašič Stane, Avstralija, 10 dolarjev

Aleksander Majhen, Argentina, 2000 pesov

podporni člani

dr. Alojzij Voršič, Buenos Aires, 2000 pesov

dr. Leopold Eiletz, Argentina, 2000 pesov

CORREO
ARGENTINO
SUUC. 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 6228

R. P. I. 953701